

**Provincie
Antwerpen**

monumentenwacht
Provincie Antwerpen

Inspectierapport 2015

Inspectienummer : A-02/10386/2016/I
Object : Christus Geboortekerk
Adres : Charlottalei 2
2018 ANTWERPEN

**Provincie
Antwerpen**

☎ Indien u nog vragen hebt bij dit verslag of de uit te voeren werken, aarzel niet ons te contacteren.

Inspectie Interieur		INSPECTIENUMMER : A-02/10386/2016/I
OBJECT	:	Christus Geboortekerk
LIGGING : Straat + nr. Gemeente/Stad	:	Charlottalei 2 2018 ANTWERPEN
WETTELIJKE BESCHERMING	:	Monument d.d. 18/12/1979
HUIDIGE FUNCTIE	:	Kerk/kapel
ABONNEE	:	Russische Orthodoxe kerk Loosplaats 1 2000 ANTWERPEN
INSPECTIEDATA	:	19/01/2016 en 8/2/2016
UITGEVOERD DOOR	:	Tanya Bourgeois tanya.bourgeois@provincieantwerpen.be 03/360 52 05
TOTAAL AANTAL MANUREN	:	5u (ter plaatse)
UITGEVOERDE WERKEN	:	/
GEBRUIKTE MATERIALEN	:	/
INVENTARISSEN/REPERTORIA	:	Bij deze rondgang werd geen gebruik gemaakt van een inventaris.
OPMERKINGEN	:	
<i>Inspectie</i>		Er werd geen volledige inspectie van het interieur uitgevoerd. Er werd enkel een rondgang gemaakt. Een inspectie van de afzonderlijke voorwerpen kan op aanvraag nog steeds uitgevoerd worden. Verschillende voorwerpen zijn in slechte staat.
<i>Algemene opmerking</i>		Het interieur heeft een extreem vochtig binnenklimaat. Dit is ongezond voor gebruikers en kunstvoorwerpen. Er moeten dringend maatregelen genomen worden om het binnenklimaat te verbeteren.

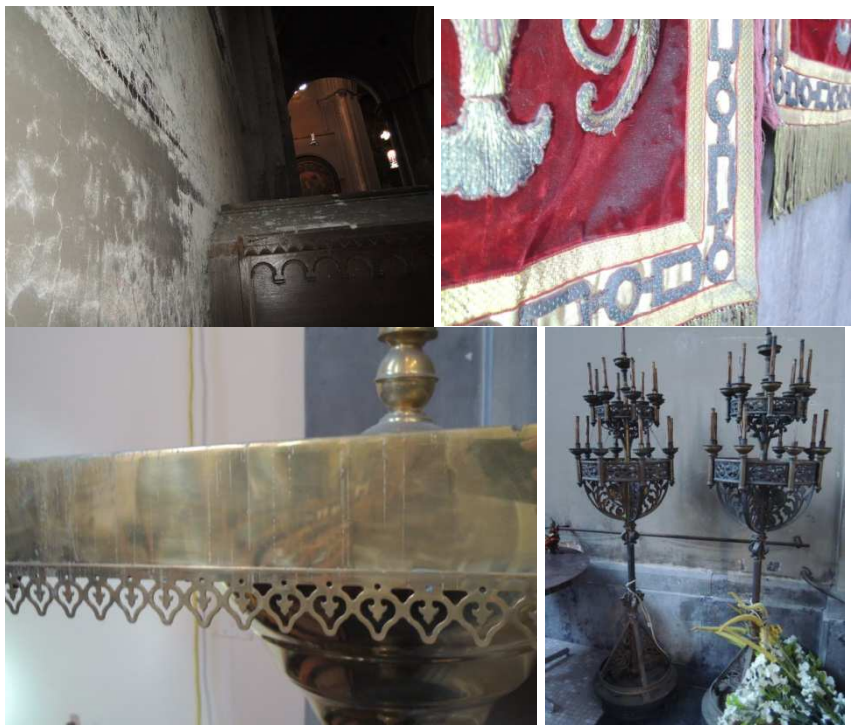
Publicaties

Alle publicaties van Monumentenwacht worden toegestuurd aan onze abonnees.

Ze kunnen ook gedownload worden op www.monumentenwacht.be.

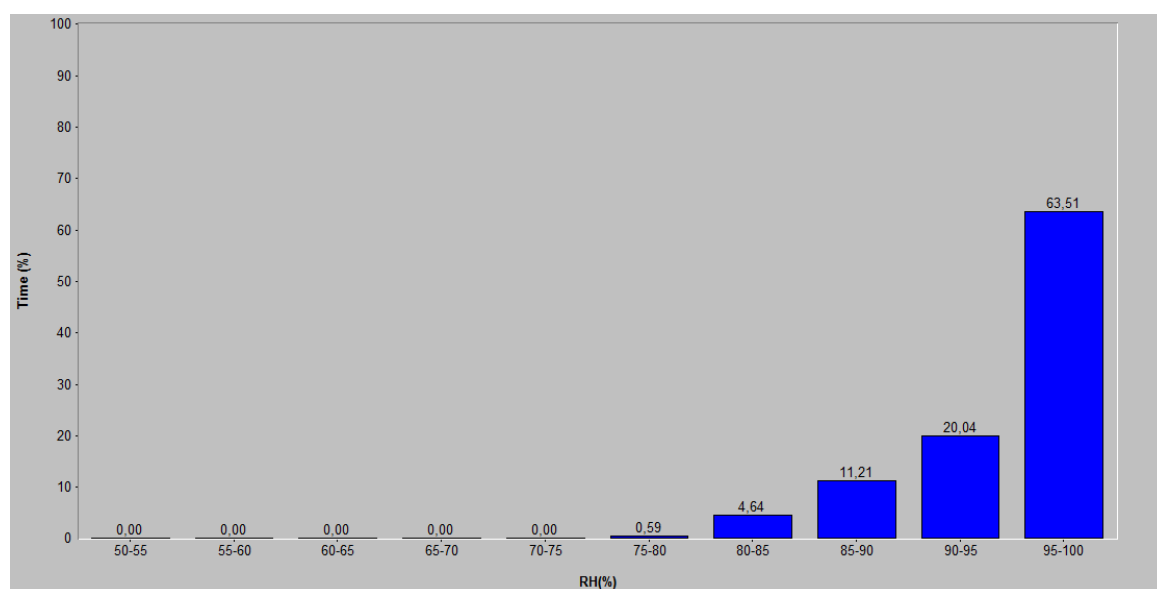
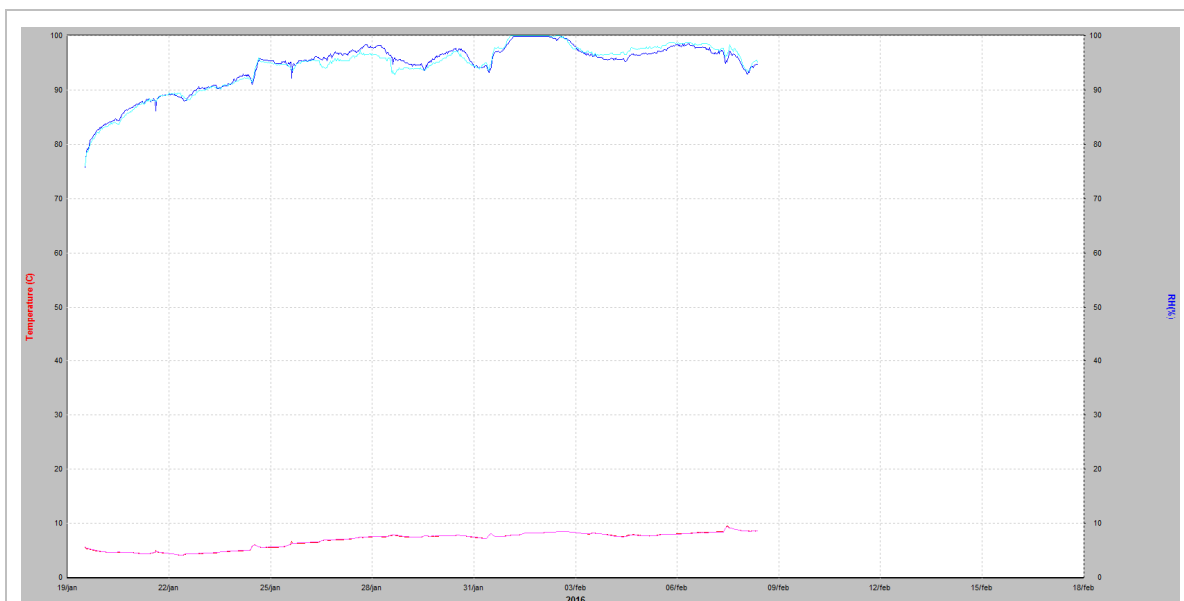
1.	RISICO'S COLLECTIE: PREVENTIEVE CONSERVERING
<i>Algemeen</i>	De risico's voor de collectie zijn grosso modo beschreven volgens de 10 schadefactoren (de zogenaamde <i>10 agents of deterioration</i>). Dit op basis van een korte rondgang door de kerk. Lees meer over de aard en het effect van de 10 schadeoorzaken op de Depotwijzer: http://www.depotwijzer.be/de-tien-schadefactoren
1.1.	BRAND
<i>Weinig brandveiligheid voor het erfgoed</i>	Monumentenwacht gaat niet na of er een compleet brandpreventiesysteem aanwezig is en controleert de aanwezige apparatuur niet. Toch blijkt dat de aanwezige brandblussers niet voldoende gecontroleerd te worden. Er werd ook niet onmiddellijk branddetectie teruggevonden. Er is wel degelijk steeds brandgevaar: - er worden veel kaarsen gebrand - de elektriciteit is vermoedelijk niet overal veilig - er liggen op veel plaatsen voorwerpen opgestapeld met brandbaar materiaal - de vluchtweg via het noordwestelijke inkomportaal is afgesloten is door de opeenstapeling van voorwerpen.
	AANBEVELINGEN
Op korte termijn	Laat geen kaarsen branden zonder toezicht. Om schade bij brand zoveel mogelijk te beperken, is het aan te raden om voorzieningen te treffen voor een tijdige branddetectie en -bestrijding. Met detectie wint u ook tijd voor de evacuatie van kunstvoorwerpen. Raadpleeg de plaatselijke brandweer in dit verband en stel samen met

		hen een noodinterventie- en evacuatieplan op. Laat de brandblusapparaten controleren binnen de aangegeven termijnen (vermeld op het toestel). De voorkeur gaat uit naar CO2-blussers (koolzuurblussers), eventueel in combinatie met schuimblussers. Vacuüm- en poederblussers zullen bij gebruik te veel schade aanrichten aan de kunstvoorwerpen omdat de werkzame bestanddelen van het poeder zouten zijn. Het poeder verspreidt zich bij gebruik over gans het kerkvolume, niet alleen daar waar geblust wordt. Plaats zeker een brandblusapparaat daar waar kaarsen gebrand worden. Plaats eventueel een brandslanghaspel en voorzie deze van een nevelkop om de harde waterstraal te verzachten. Laat alle installaties (zoals de elektriciteit) regelmatig nakijken om brand te voorkomen. Zorg voor vrije vluchtwegen.
1.2.		WATER Het gebouw, de interieurafwerking en de kunstvoorwerpen hebben alle sterk te lijden (gehad) onder water. De muurschilderingen zijn er zeer erg aan toe. Verschillende metalen voorwerpen corroderen; houten voorwerpen en textilia zijn beschimmeld. De problemen zijn enerzijds afkomstig van lekken, anderzijds van een niet aangepast binnenklimaat (zie ook verder). Verder brengt het onvoorzichtig begieten van bloemen en planten eveneens waterschade met zich mee: bv. op stenen en houten vloeren van biechtstoelen.
		
		AANBEVELINGEN
	Dringend	→ Volg de aanbevelingen uit het bouwkundig rapport op. → Laat een restaurateur van muurschilderingen de huidige toestand conserveren.
	Op termijn	→ Voorzie op termijn een algehele conservatie van de interieurelementen.

	Permanent	→ <i>Bloemen en planten</i> Bij het begieten kunnen zich vochtkringen en plasjes vormen op het meubilair of de altaartreden. Bovendien trekken planten en bloemen insecten aan. Plaats ze daarom in de mate van het mogelijke op enige afstand van de kunstwerken in een waterdichte schaal met opstaande rand op een buffer van kurk. Steeds voorzichtig begieten.
1.3.		DIEFSTAL EN VANDALISME
		Het is na de rondgang niet duidelijk of de kerk soms vrij toegankelijk is voor bezoekers. Verschillende voorwerpen kunnen vermoedelijk vrij gemakkelijk meegenomen worden zonder dat het opvalt. Het is niet duidelijk of hier ook belangrijke voorwerpen bij zijn.
		AANBEVELINGEN
	Op korte termijn	→ Zorg dat de inventaris up-to-date is. → Verschillende (kunst)voorwerpen moeten beter of elders bewaard worden.
1.4.		VERONTREINIGING
		Verschillende ruimtes en verschillende (kunst)voorwerpen zijn vervuild. Door de afschilferende verflagen valt er veel gruis op de voorwerpen in de omgeving van de muren. Textiel is erg gevoelig aan stof. De vaandels zijn erg bestoft. Stof op metaal doet corrosie toenemen, zeker in een vochtige omgeving zoals deze heerst in de kerk.
		AANBEVELINGEN
<i>Grote schoonmaak</i>	Op korte termijn	→ Ruim alle ruimtes op en verwijder overbodig materiaal. Identificeer en reinig de (belangrijkste) voorwerpen. Overvolle ruimtes zijn een ideale schuilplaats voor ongedierte en zijn moeilijk te reinigen en slecht toegankelijk. Een goed ingedeelde bergruimte is gemakkelijker schoon te houden.

		Bij de reiniging, reorganisatie en controle moet aandacht besteed worden aan: - voldoende ruimte voor elk voorwerp om stootschade te voorkomen en manipulatie te vergemakkelijken; - het verplaatsen van objecten moet steeds gebeuren met meerdere personen; - het verwijderen van overbodige voorwerpen; - koude stenen vloeren. Door het temperatuurverschil tussen steen en bv. hout of metaal zet zich gemakkelijk condensatievocht af op het voorwerp. Plaats daarom voorwerpen minimum op een buffer van kurk; - de aantasting van hout door houtborende insecten. Dit moet behandeld worden; - de losse verflagen en verguldingen moeten gefixeerd worden door een restaurateur polychromie; - metalen voorwerpen die corroderen moeten behandeld worden door een metaalrestaurateur; - wanneer fragmenten afbreken, moet goed geregistreerd worden waarvan ze afkomstig zijn en ze moeten op een centrale plaats bewaard worden. Bij een restauratie moeten ze aan de desbetreffende restaurateur overhandigd worden; - tegelijkertijd kan werk gemaakt worden van beschermhoezen voor beelden enz. en ondersteuning van zwakkere delen. Hierbij kunnen gewassen katoenen doeken en zuurvrij papier gebruikt worden. Win voor belangrijke voorwerpen de raad in van een restaurateur; - sla voorwerpen op onder katoenen doeken in plaats van in plastic zakken. Controleer regelmatig onder de doeken en was de doeken regelmatig.
	Permanent	Doe regelmatig een ronde doorheen alle ruimtes.
1.5.		ONGEDIERTE
		Bij de korte rondgang in de kerk werden er op verschillende plaatsen problemen vastgesteld. Er zijn zeker houtborende insecten actief bv. in beelden en kerkstoelen. Op de vaandels en in een lijst (torenkamer) woekeren er schimmels.

		In het textiel zijn er hoogstwaarschijnlijk textielvreterende insecten actief.
		AANBEVELINGEN
Houtborende insecten	Op korte termijn	→ Zie ook 1.4. Wanneer alle ruimtes schoongemaakt zijn en alle overbodige voorwerpen verwijderd zijn, kan een begin gemaakt worden van de bestrijding van aantastingen door houtborende insecten. Bestrijd actieve aantastingen of laat deze bestrijden op een aangepaste manier. De aantasting van hout door houtborende insecten kan van één voorwerp op een ander voorwerp overgaan. Daarom is het belangrijk alle voorwerpen samen te behandelen. Een vergassing is enkel curatief en biedt geen preventieve bescherming. Vóór een behandeling moet overal het boormeel verwijderd worden om een toekomstige controle en een betere bestrijding mogelijk te maken. Ook minder waardevolle stukken moeten behandeld worden (of kunnen soms verwijderd en vernietigd worden) om te voorkomen dat waardevollere stukken (opnieuw) aangetast worden. Vergeet niet om de bouwkundige onderdelen ook na te kijken (zie hiervoor het bouwkundig rapport). Monumentenwacht kan op dat moment helpen om de omvang van de aantasting in te schatten.
Textiel	Op korte termijn	→ Voorwerpen in goede staat of van minder grote waarde kunnen alvast droog gereinigd worden. Verschillende voorwerpen zijn echter te fragiel (zoals de vaandels) en hebben een behandeling door een restaurateur nodig.
Schimmels	Op korte termijn	→ Zie ook 1.1. Voorwerpen met schimmels moeten in betere omstandigheden bewaard worden. Schimmels kunnen zeer nefast zijn voor de gezondheid. Raadpleeg voor de reiniging een specialist.
1.6.		KLIMAAT: RELATIEVE VOCHTIGHEID EN TEMPERATUUR
		Van 19 januari tot 8 februari 2016 werden 2 dataloggers geplaatst aan weerszijden van de kerk op de biechtstoelen. Zoals in de grafiek hieronder te zien is, loopt de Relatieve Vochtigheid extreem hoog op. In een histogram worden het aantal metingen binnen bepaalde waarden visueel weergegeven via staafdiagrammen. De RV loopt op tot 100% en bedraagt zelf 63,51 % van de tijd tussen de 95 en 100%. De kerk wordt niet verwarmd en er is heel erg weinig verluchting mogelijk.

Op een metalen plaatje op een deuren staat tijdens de rondgang duidelijk condens.

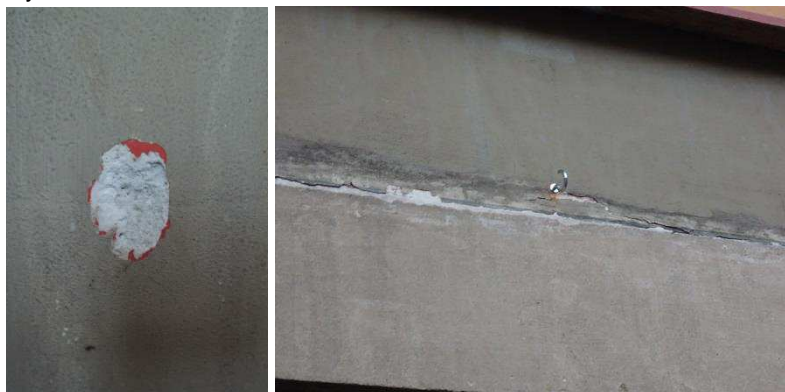
AANBEVELINGEN

Op korte termijn

Voorzie dringend meer verluchting!
Vermoedelijk is het ook nodig actief te drogen met bv.

		luchtontvochtigers (mogelijk ook bouwdrogers). Volg alle ingrepen op met metingen!
1.7.		FYSIEKE KRACHTEN Op verschillende plaatsen is fysische schade mogelijk en zelf zeer waarschijnlijk. De wijze waarop de voorwerpen staan opgestapeld of tegen muren staan gestapeld leidt gemakkelijk tot bijkomende schade. Op verschillende plaatsen is de vloer verzakt, waardoor er mogelijk ook breuken kunnen ontstaan in bv. altaren. Door het aanbrengen van allerlei draden en dergelijke ontstaat er

bijkomende schade aan vloeren en muren.

De kunstvoorwerpen werden niet geïnspecteerd. Toch is er her en der fysieke schade zichtbaar.

AANBEVELINGEN

Op korte
termijn

→ Zie de aanbeveling bij 1.4. Verontreiniging.

Op termijn

→ Verschillende voorwerpen moeten op termijn geconserveerd worden.

1.8.		LICHT EN STRALING
<i>Daglicht en kunstlicht</i>		Er werden geen lichtmetingen uitgevoerd. Wel is duidelijk dat bv. de vaandels door de constante ophanging teveel aan licht bloot gesteld worden. De vaandels zijn in slechte staat. Ze vertonen onder meer scheuren.
		AANBEVELINGEN
	Op korte termijn	→ De zeer fragiele voorwerpen zoals de vaandels worden best niet continu tentoongesteld.
	Op termijn	→ Indien bij de terugplaatsing van de glasramen geopteerd wordt voor voorzetbeglazing, kan hierin best licht- en UV-wering worden voorzien.
1.9		INFORMATIEVERLIES
	Op verschillende plekken in de kerk, de toren en in meubels worden voorwerpen kris kras door mekaar bewaard. Mogelijk zijn hier waardevolle onderdelen of kunstvoorwerpen bij. 	

		
	AANBEVELINGEN	
	Op korte termijn	→ Zorg dat de inventaris up to date is. → Zie de aanbeveling bij 1.4. Verontreiniging → Zorg voor een betere bewaring van alle kunstvoorwerpen die niet meer in gebruik zijn.